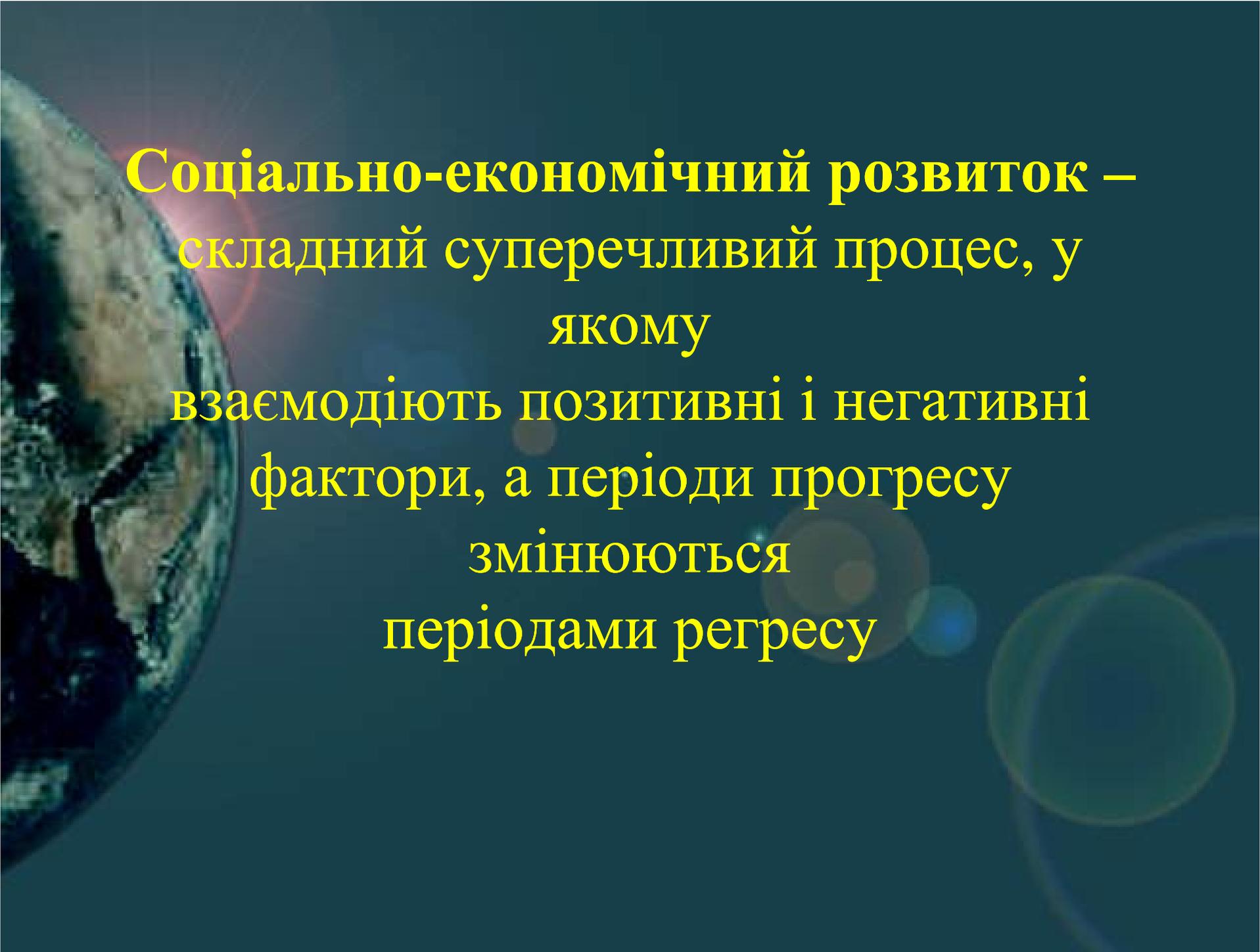
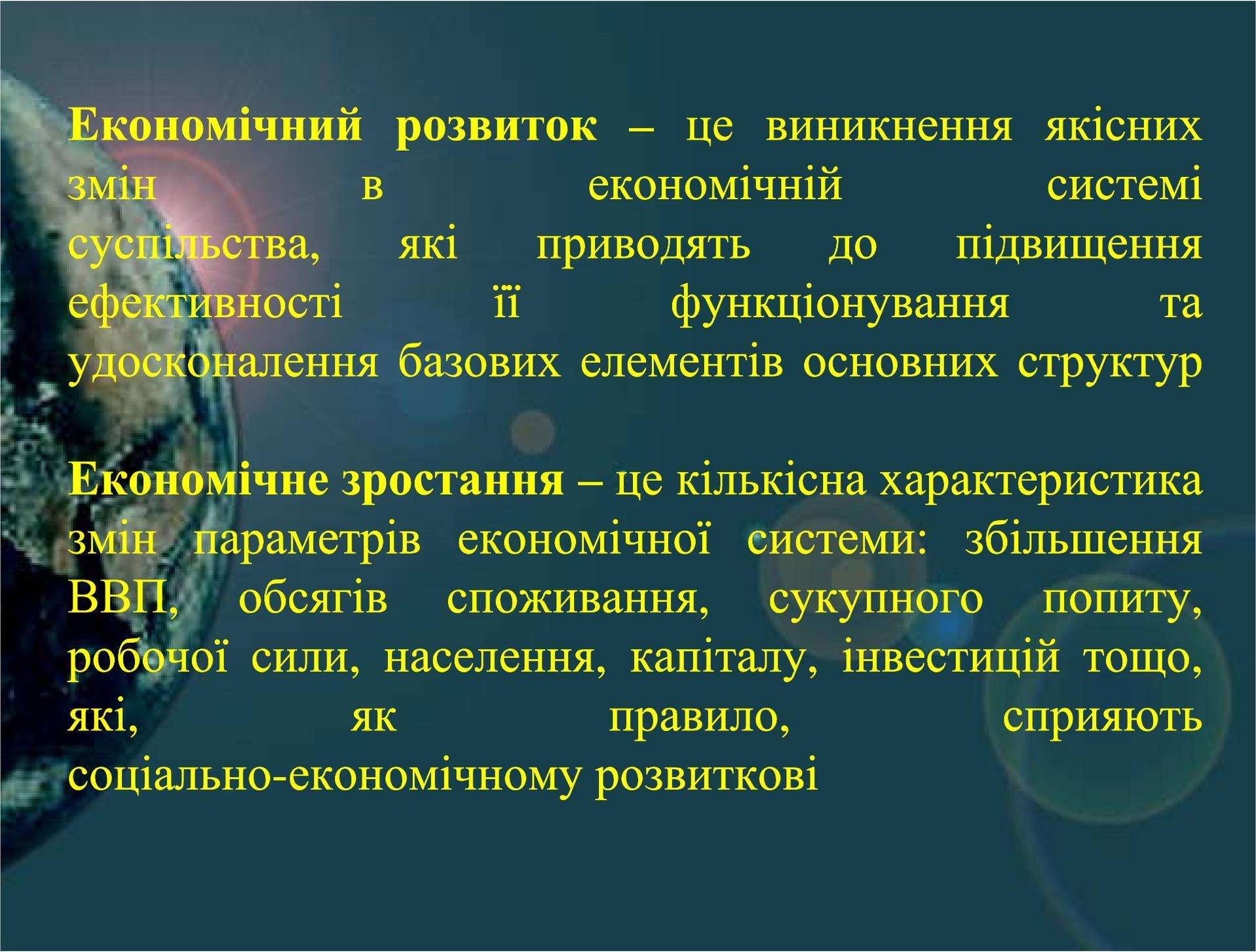


Курс “Основи сталого розвитку”

Тема 2
Соціально-економічний розвиток
суспільства у контексті сталого
розвитку

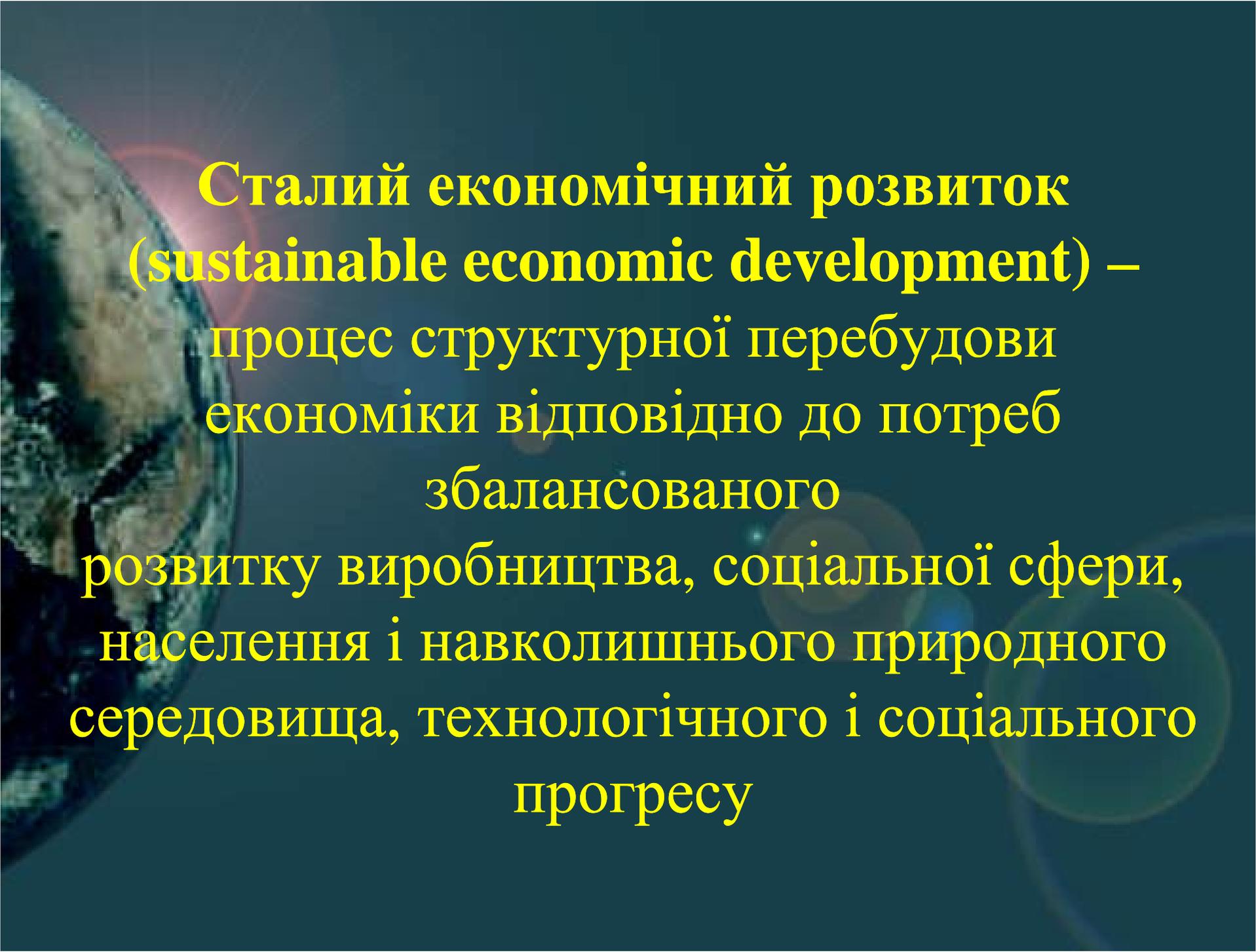


**Соціально-економічний розвиток –
складний суперечливий процес, у
якому
взаємодіють позитивні і негативні
фактори, а періоди прогресу
змінюються
періодами регресу**



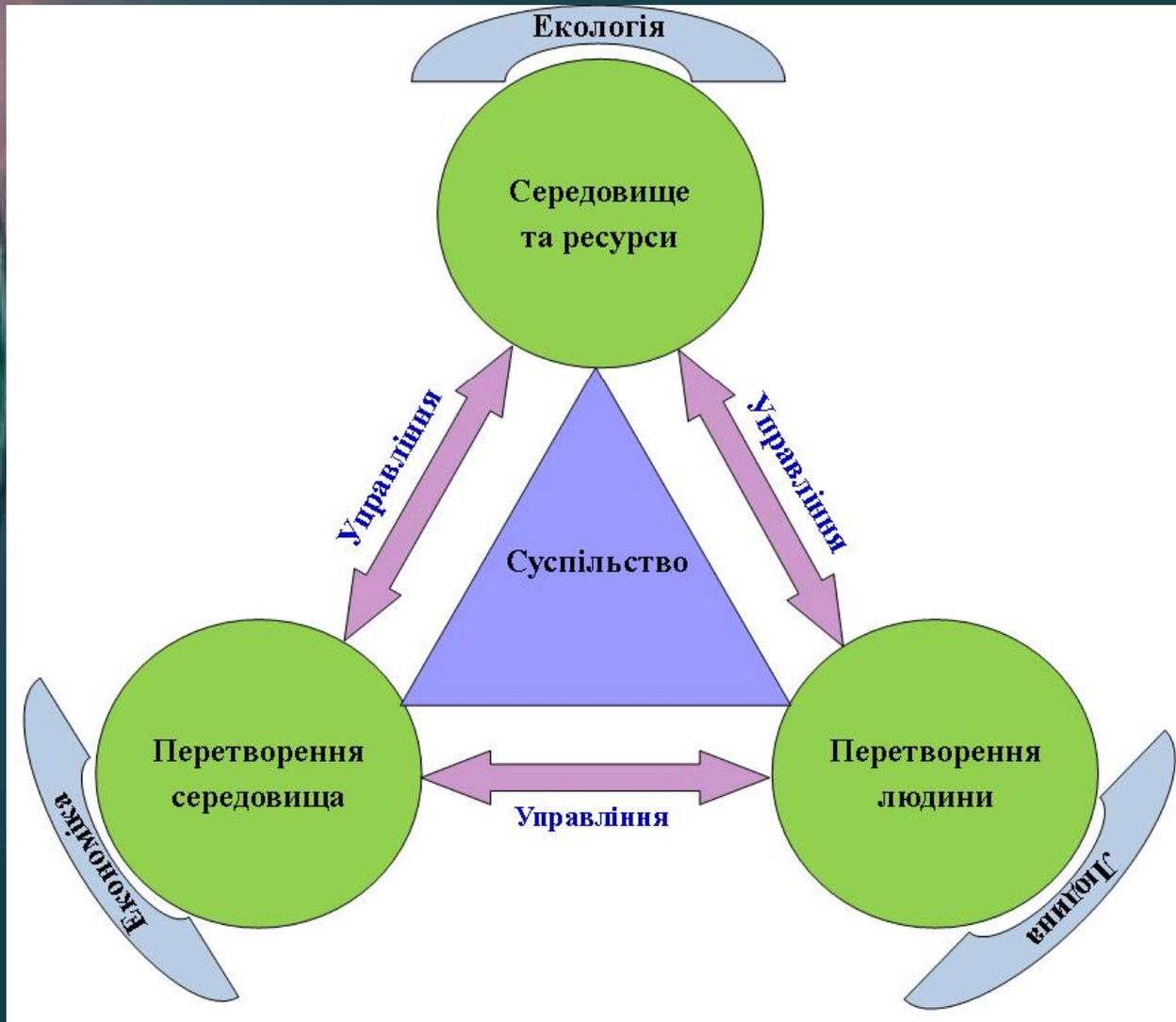
Економічний розвиток – це виникнення якісних змін в економічній системі суспільства, які приводять до підвищення ефективності її функціонування та удосконалення базових елементів основних структур

Економічне зростання – це кількісна характеристика змін параметрів економічної системи: збільшення ВВП, обсягів споживання, сукупного попиту, робочої сили, населення, капіталу, інвестицій тощо, які, як правило, сприяють соціально-економічному розвитку



**Сталий економічний розвиток
(sustainable economic development) –
процес структурної перебудови
економіки відповідно до потреб
збалансованого
розвитку виробництва, соціальної сфери,
населення і навколишнього природного
середовища, технологічного і соціального
прогресу**

“Політична проблема людства полягає в об'єднанні трьох речей: економічної ефективності, соціальної справедливості та особистої свободи”. Джон Мейнард Кейнс

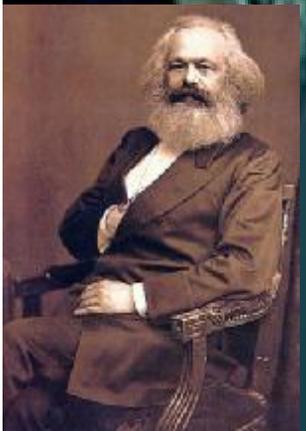




- *Адам Сміт* – зробив вагомий внесок у розвиток теоретичних поглядів на народонаселення, зробив спробу визначити зміст дії економічного закону зростання населення



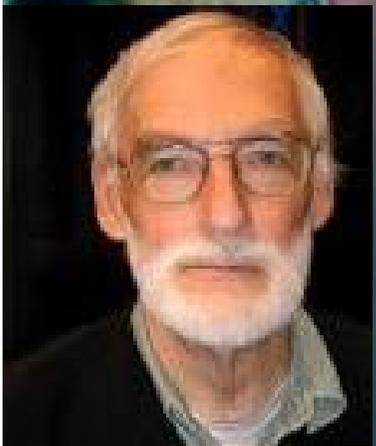
- *Давид Рікардо* – пов'язував темпи зростання населення з масштабами накопичення капіталу, виявив також суперечність між зростанням населення і наявністю предметів споживання



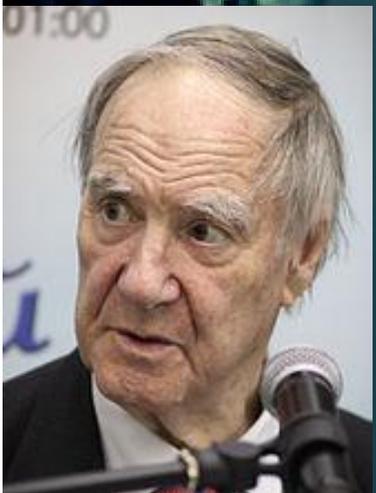
- *Карл Маркс* – сформулював закон народонаселення, властивий капіталістичному способу виробництва



- *Томас Мальтус* – автор першої в історії науки *теорії народонаселення*, вперше зробив спробу дослідити динаміку зростання населення і соціально-економічних наслідків цього процесу в масштабах всієї планети

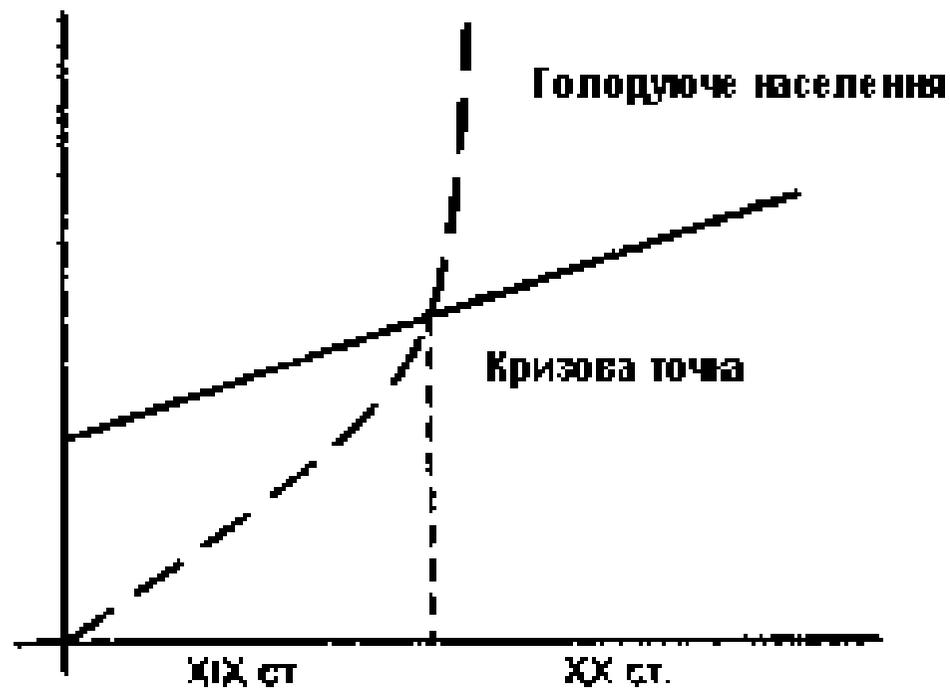


- *Деніс Медоуз* – автор *моделі меж зростання населення*, отриманої в результаті моделювання зростання споживання ресурсів



- *Сергій Капиця* – засновник феноменологічної математичної моделі гіперболічного зростання чисельності населення Землі

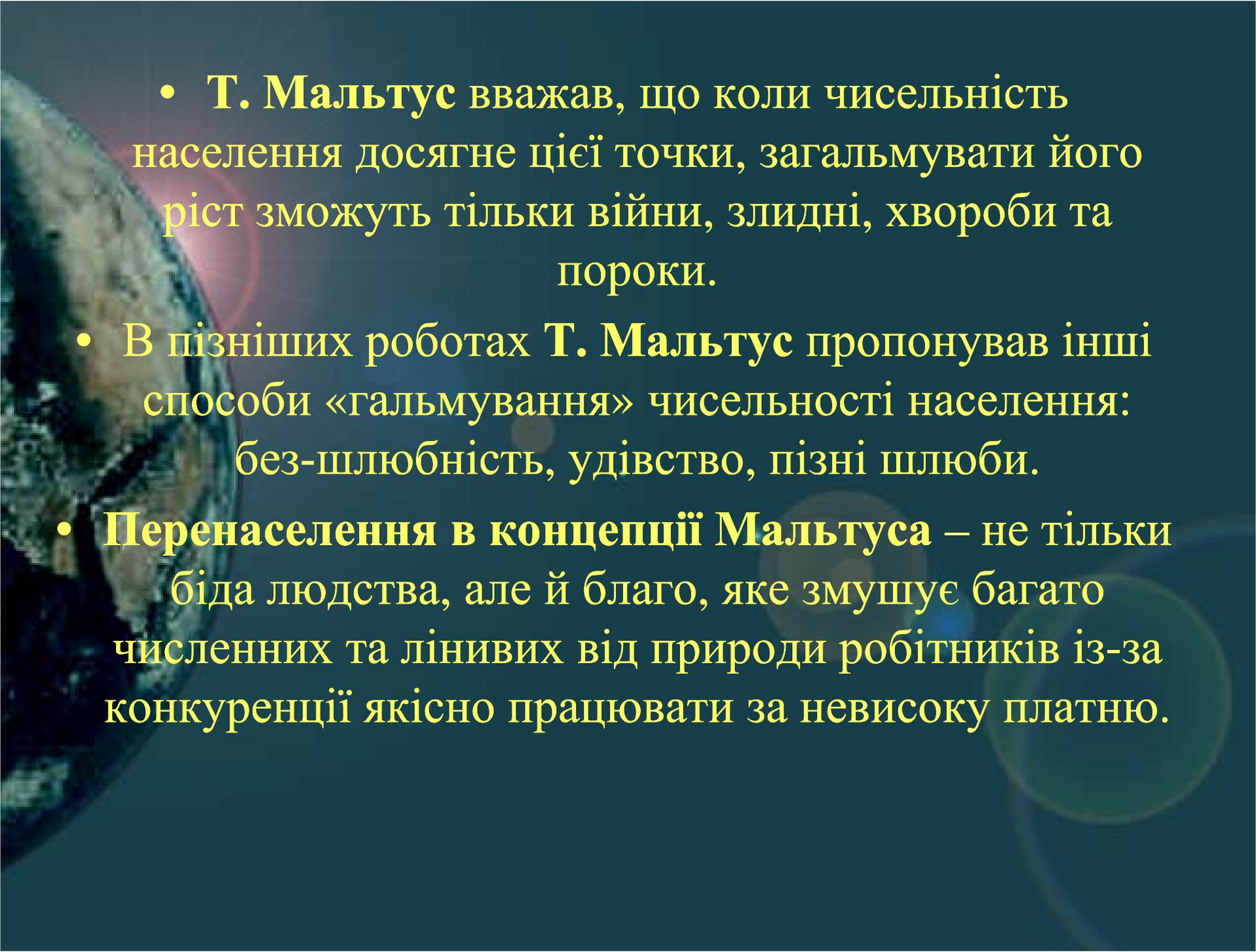
- 
- *Т. Мальтус* стверджував, що чисельність населення збільшується в геометричній прогресії, в той час як продовольчі ресурси, необхідні для життя цього населення – в арифметичній.
 - Таким чином, як би повільно населення не зростало, лінія його росту перетнеться з прямою харчових ресурсів – арифметичною прогресією
 - Коли чисельність населення досягне цієї точки, загальмувати його ріст зможуть тільки війни, злидні, хвороби та пороки.



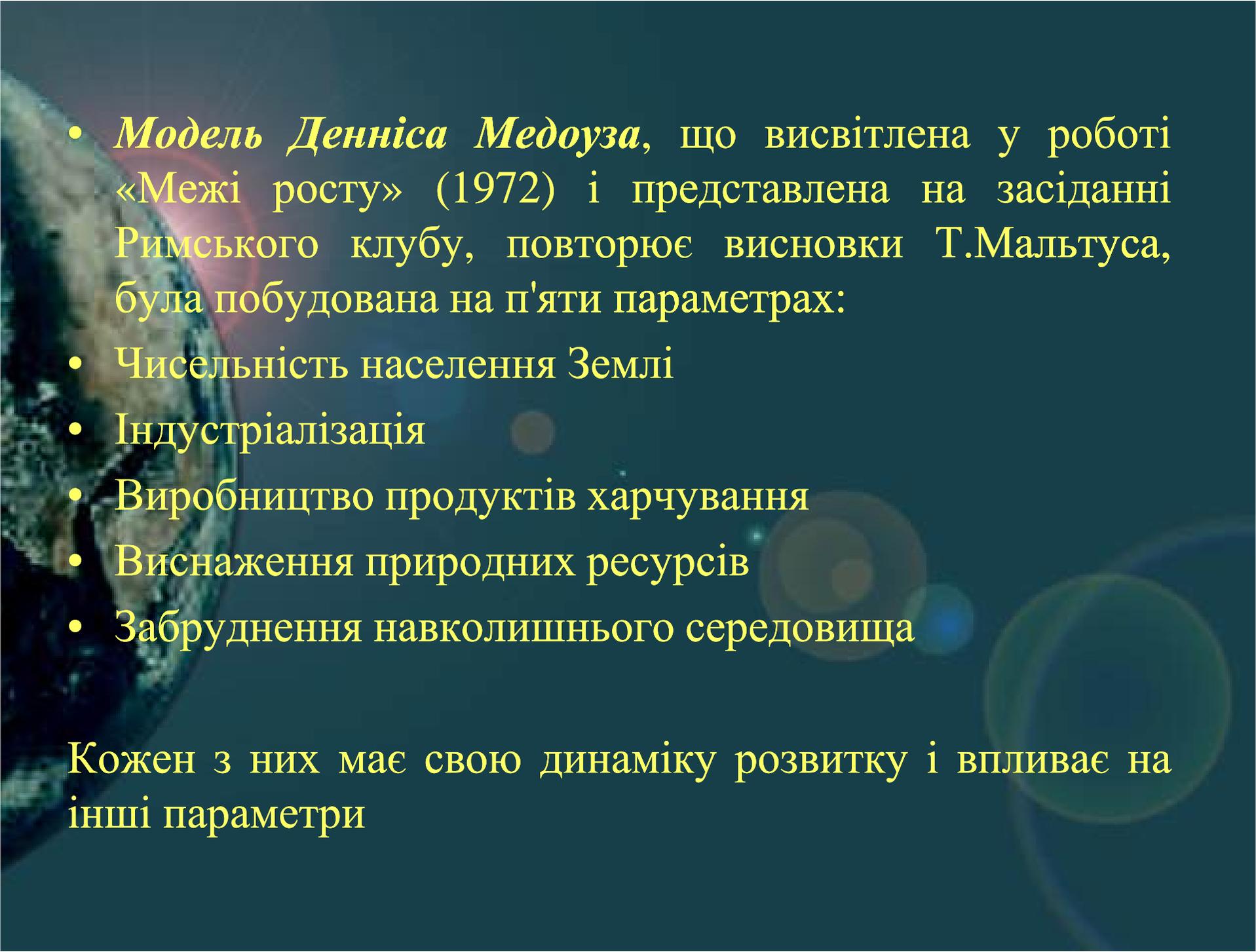
— — — Ріст ресурсів (арифметична прогресія)

— — — Ріст чисельності населення (геометрична прогресія)

Криза людства (за Мальтусом)

- 
- **Т. Мальтус** вважав, що коли чисельність населення досягне цієї точки, загальмувати його ріст зможуть тільки війни, злидні, хвороби та пороки.
 - В пізніших роботах **Т. Мальтус** пропонував інші способи «гальмування» чисельності населення: без-шлюбність, удівство, пізні шлюби.
 - **Перенаселення в концепції Мальтуса** – не тільки біда людства, але й благо, яке змушує багато численних та лінивих від природи робітників із-за конкуренції якісно працювати за невисоку платню.

- 
- *Теорія Мальтуса* стала предметом гострих дискусій – одні критикували автора за негуманність ідеї, інші стали його прихильниками. Послідовники Мальтуса в 20 ст. – мальтузіанці та неомальтузіанці, пояснюють бідність населення не рівнем розвитку продуктивних сил, а «природним законом природи», а соціально-економічну відсталість країн – надмірним ростом населення.
 - В дійсності, помітна тенденція, що збільшення засобів існування викликає зростання народжуваності, на певному етапі переходить в протилежну – підвищення рівня життя веде до зниження народжуваності і не тільки до стабілізації чисельності населення, але й до зниження його чисельності

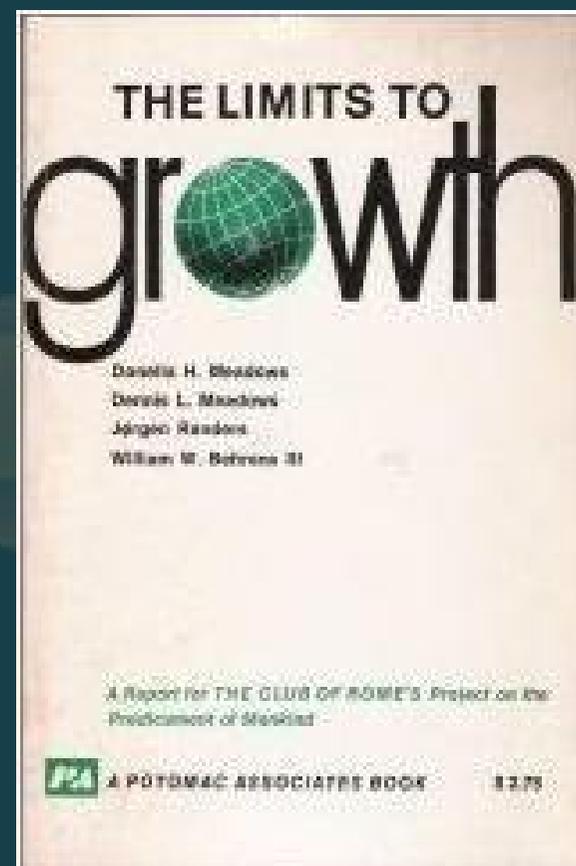
- 
- *Модель Денніса Медоуза*, що висвітлена у роботі «Межі росту» (1972) і представлена на засіданні Римського клубу, повторює висновки Т.Мальтуса, була побудована на п'яти параметрах:
 - Чисельність населення Землі
 - Індустріалізація
 - Виробництво продуктів харчування
 - Виснаження природних ресурсів
 - Забруднення навколишнього середовища

Кожен з них має свою динаміку розвитку і впливає на інші параметри

- Римський клуб – це міжнародна неурядова організація, що об'єднує в своїх рядах вчених, громадських діячів і ділових людей більш, ніж з 30 країн світу, стурбованих перспективами розвитку людства. Зусилля членів Римського клубу націлені на вирішення актуальних проблем сучасності шляхом розробки нового напрямку в їх вивченні, що отримав назву глобальне моделювання. Римський клуб в даний час складається з приблизно 100 окремих членів; понад 30 національних та регіональних асоціацій

- Офіційний сайт Римського клубу:
<http://clubofrome.org>

«Межі зростання» (англ. The Limits to Growth) — знаменита перша доповідь Римського клубу опублікована в 1972 році. Була перекладена більш ніж 30 мовами і видана загальним обсягом понад 12 млн примірників. Доповідь фактично заклала основи сучасної концепції «сталого (екологічно і соціально збалансованого) розвитку»

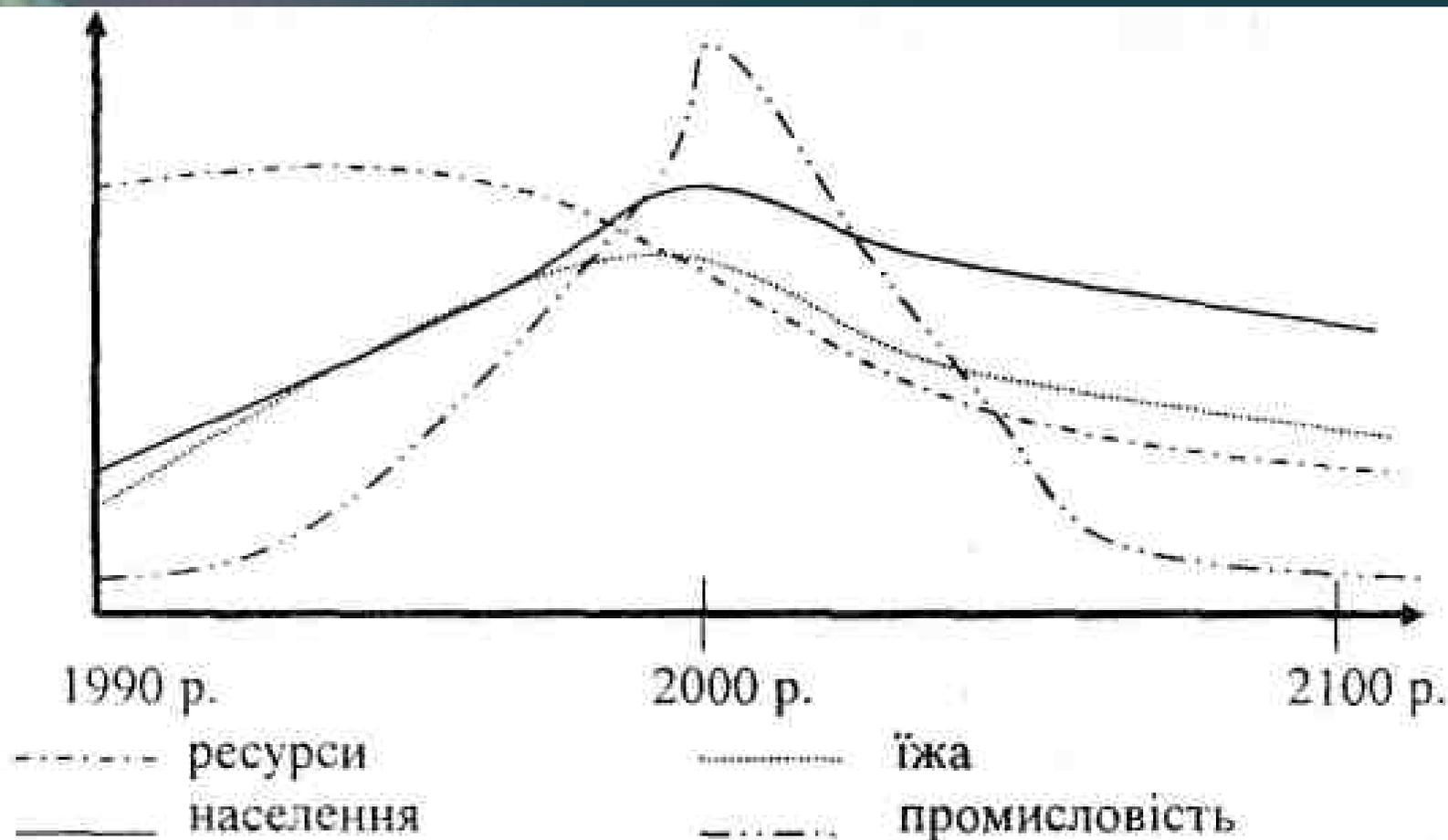


Підготовка

- У 1970-71 рр. міжнародна група дослідників Масачусетського технологічного інститут (США) на чолі з молодим вченим Деннісом Медоузом на замовлення Римського клубу здійснила дослідження довгострокових наслідків глобальної тенденції зростання населення, промислового і сільськогосподарського виробництва, споживання природних ресурсів та забруднення довкілля. З цією метою застосовувалося комп'ютерне моделювання процесу розвитку цивілізації за допомогою моделі World3, розробленої з використанням методології Системної динаміки Джея Форестера

Основні принципи висунуті в доповіді “Межі зростання”

- Якщо існуючі світові тенденції зростання населення, обсягів виробництва, виснаження ресурсів та забруднення довкілля залишаться незмінними, то протягом наступних років, приблизно в середині ХХ сторіччя, буде досягнута фізична межа зростання на планеті Земля з подальшим різким та неконтрольованим зменшенням населення та економічним занепадом і деградацією екосистем
- Існує можливість змінити ці тенденції фізичного зростання і перейти до стану економічної, соціальної та екологічної стабільності, що буде «стало розвиватися» й надалі в майбутньому: вони полягають у зміні свідомості людей, засвоєнням ними системного мислення та ін.



Криза 90-х рр. та катастрофічні зміни у ХХІ ст.
(відповідно моделі Д. Медоуза)

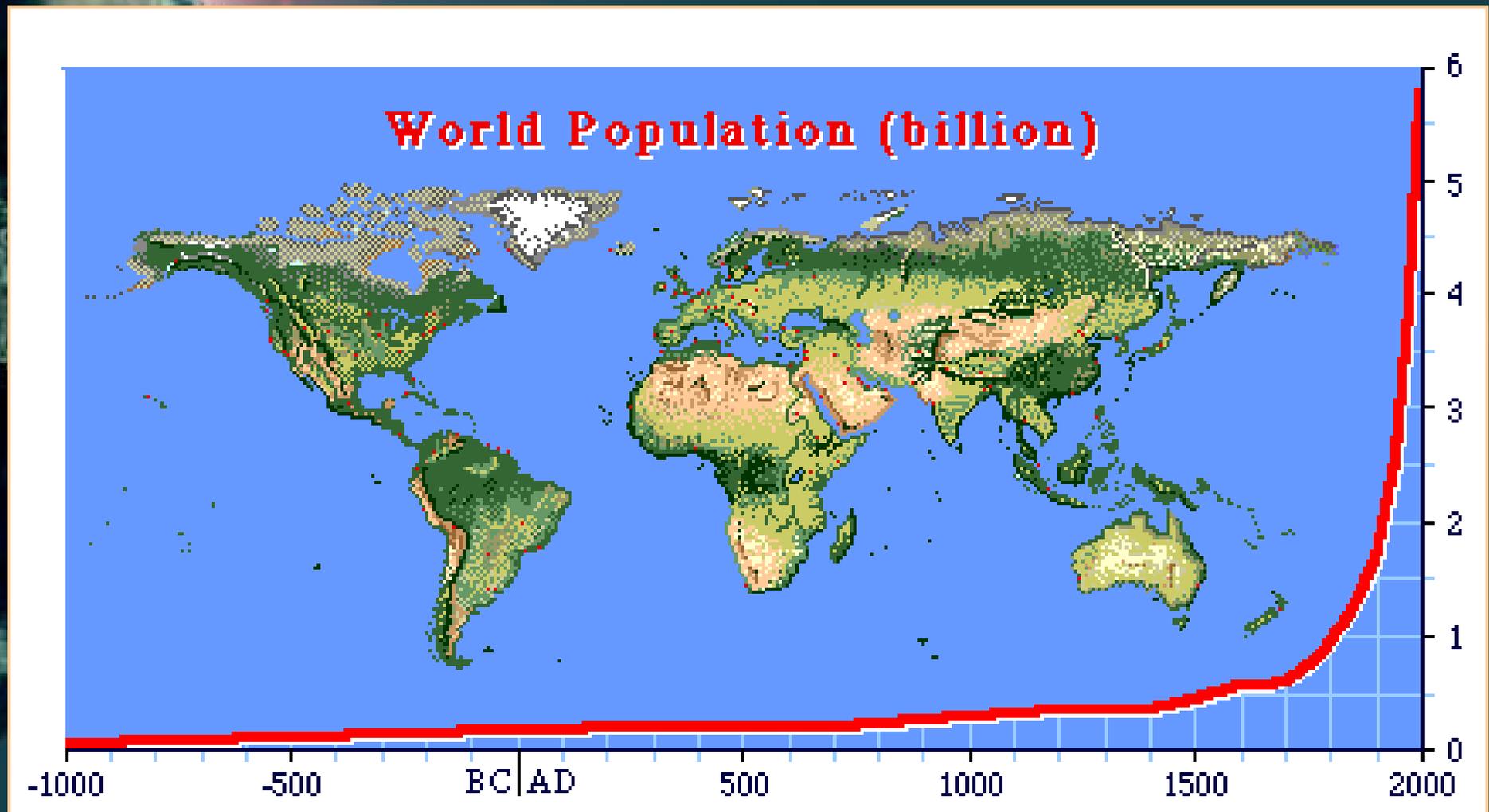
Наступні публікації

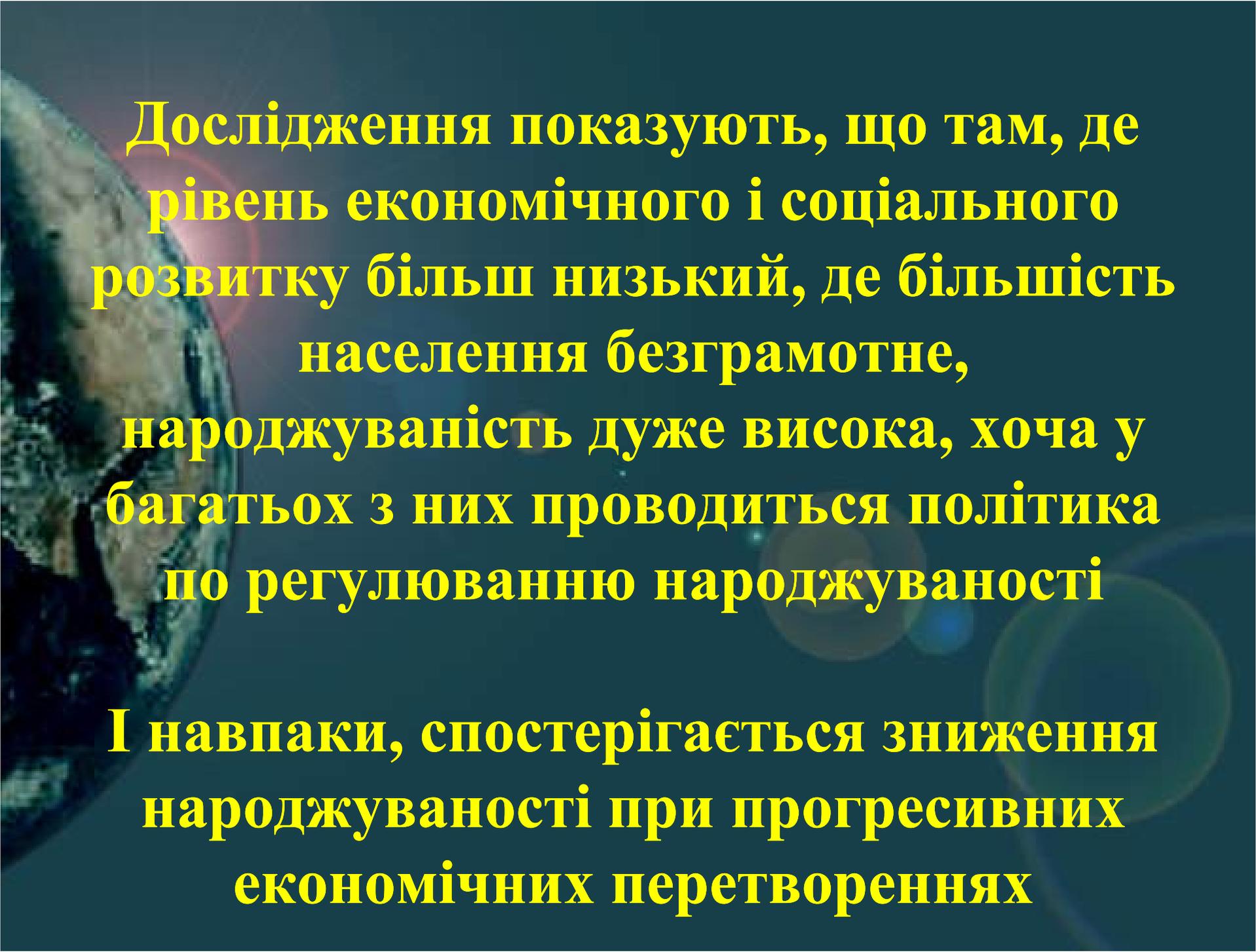
- У 1993 році Донелла Медоуз, Йорген Рандерс, Денніс Медоуз видали книгу «За межами зростання» (Beyond the Limits), в якій наводяться коригування сценаріїв первісної моделі на основі 20-річних даних з моменту публікації першої доповіді
- Наприкінці 2004 року були опубліковані результати оновленого дослідження «Межі зростання — 30 років потому» (Limits to Growth: The 30-Year Update), що базуються на останніх даних про тенденції розвитку людської цивілізації на планеті, удосконаленій моделі й новітній методології системної динаміки



**!!! Завдання ознайомитися із
публікацією – Медоуз та ін. (2007)
Межі зростання. 30 років по тому**

- *31 жовтня 2011 року чисельність населення світу досягла 7 млрд осіб*





**Дослідження показують, що там, де
рівень економічного і соціального
розвитку більш низький, де більшість
населення безграмотне,
народжуваність дуже висока, хоча у
багатьох з них проводиться політика
по регулюванню народжуваності**

**І навпаки, спостерігається зниження
народжуваності при прогресивних
економічних перетвореннях**

САМЫЕ ГУСТОНАСЕЛЕННЫЕ СТРАНЫ

tochka.net

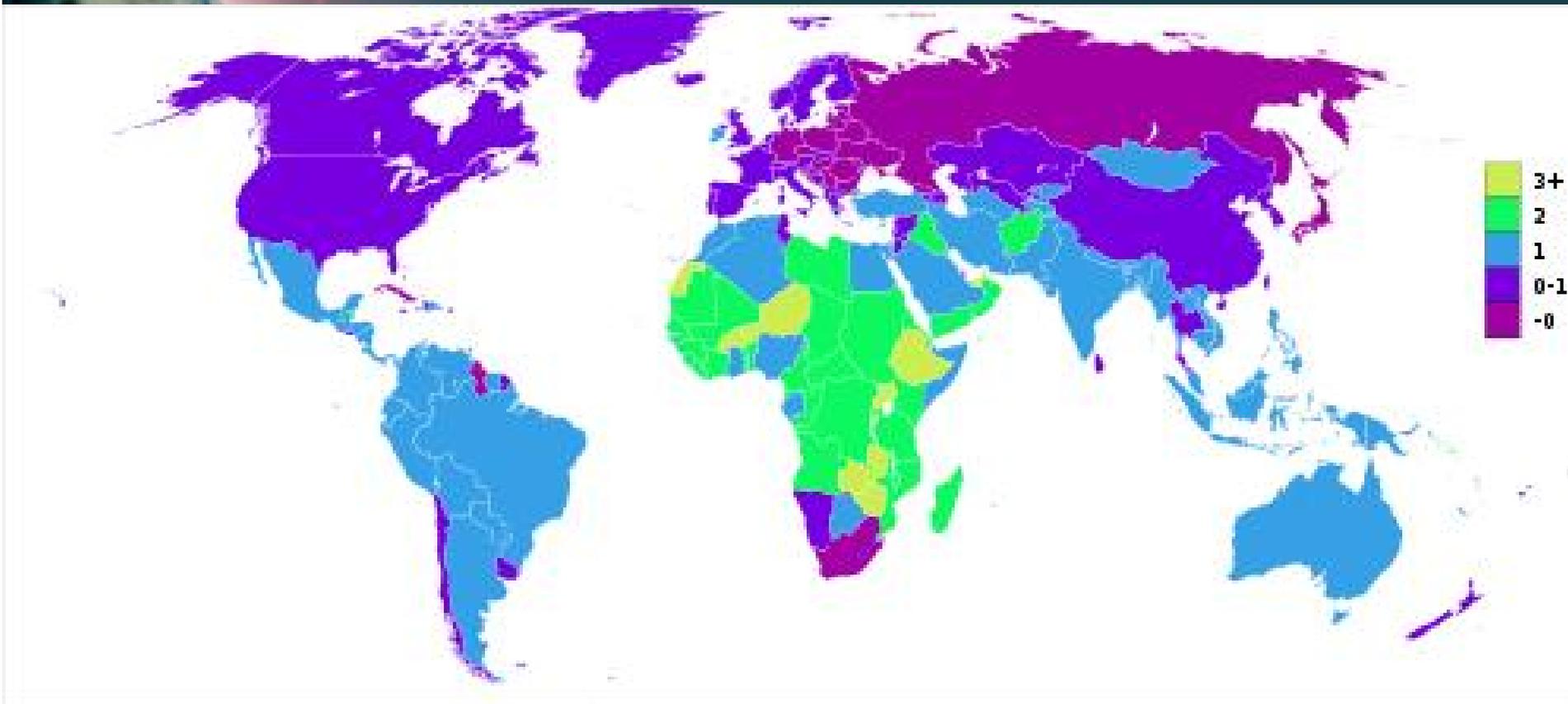
2011

2050



До 2100 року чисельність населення Землі досягне 10 мільярдів

Річна процентна зміна чисельності населення в світі



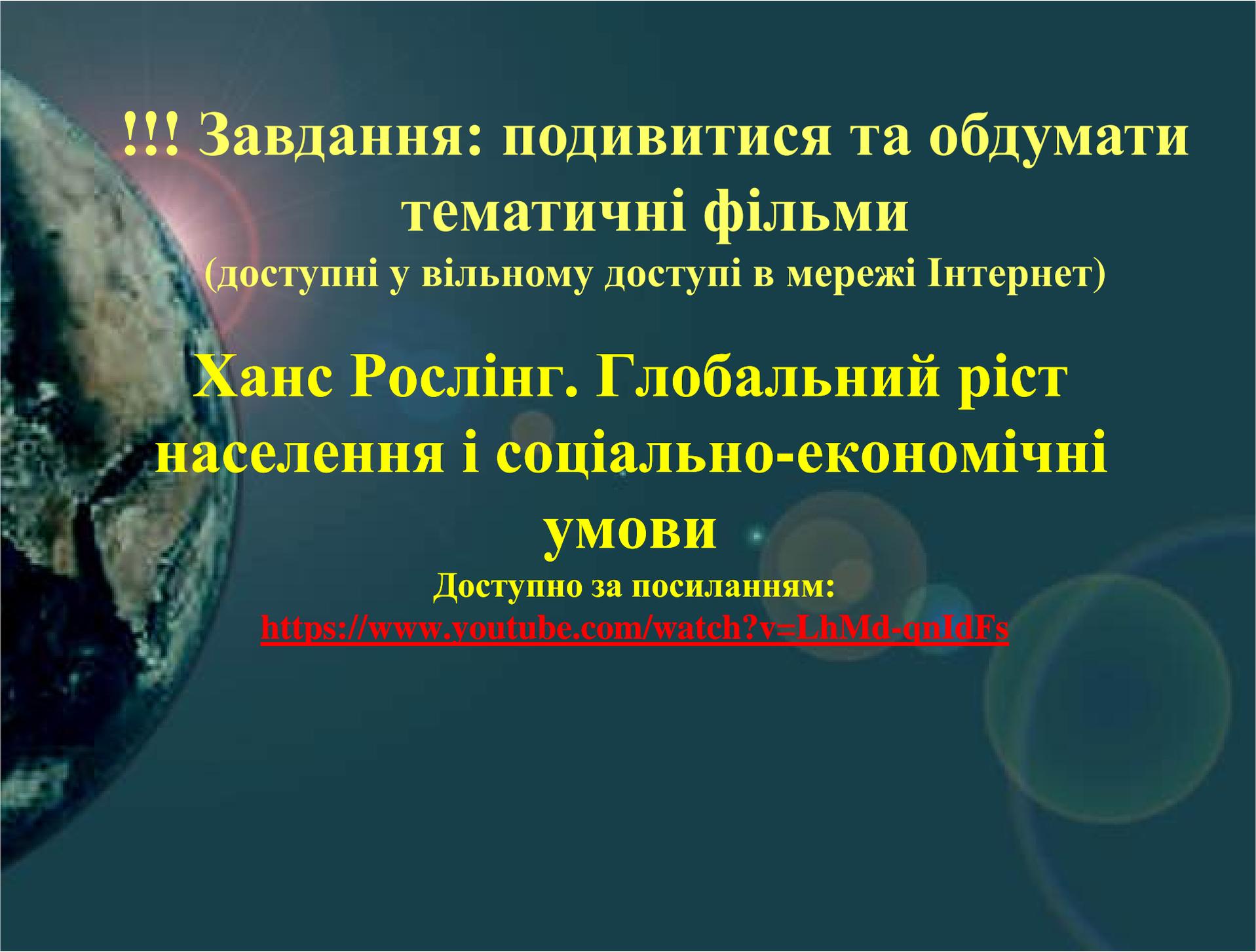
Source: CIA World Factbook

- 
- Такі темпи росту дуже негативно позначаються на загальному *рівні життя населення*:
 - 67 мільйонів дітей у світі не мають можливості здобути освіту,
 - 925 мільйонів жителів планети відчувають хронічний голод.
 - Бідність – зокрема, у Південно-Східній Азії близько 221 млн людей живуть за межею бідності – на 2\$ на день.



Демографічна проблема (перенаселення) як ключова глобальна проблема світу викликає:

- Продовольчу проблему
- Проблему нерівномірного розподілу населення
- Проблему поширення хвороб соціального характеру
- Проблему раціонального використання мінерально-сировинних ресурсів світу, деградацію навколишнього природного середовища



**!!! Завдання: подивитися та обдумати
тематичні фільми**

(доступні у вільному доступі в мережі Інтернет)

**Ханс Рослінг. Глобальний ріст
населення і соціально-економічні
УМОВИ**

Доступно за посиланням:

<https://www.youtube.com/watch?v=LhMd-qnIdFs>

Література до Теми 2

- Сталий розвиток суспільства: навчальний посібник / авт.: А. Садовенко, Л. Масловська, В. Середя, Т. Тимочко. – 2 вид. – К.: 2011. – 392 с., розділ 3 (стор. 83-101)
- Стратегія сталого розвитку природи та суспільства: навчально-методичний посібник / авт.: В. Прилипко, В. Боголюбов, Л. Піскунова. – К.: 2008. – 118 с., розділ 3 (стор. 56-75), розділ 4 (стор. 82-106)

Питання для самоконтролю

- Що таке соціально-економічний розвиток?
- У чому полягає суть сталого соціально-економічного розвитку?
- Яких вчених у галузі народонаселення та соціально-економічних процесів ви знаєте?
- Хто такий Т. Мальтус? У чому полягає суть його теорії? За що його часто критикують?
- Що таке Римський Клуб?
- Хто є автором “Меж зростання”? Коротко розкрийте основний зміст цієї публікації.
- Яка чисельність населення планети на даний момент?
- За рахунок яких країн відбувається інтенсивний приріст населення?
- Які наслідки глобальної демографічної проблеми?